ГОДИНА XVII.

ИЗЛАЗИ:
УТОРАК, ЧЕТВРТАК И НЕДЕЉУ
ед овпо, а осим тога и иззапредло

ОГЛАСИ
е плаћаю од свакога редка из сит слова први пут 6, а послѣ 4 нов.
За жиг сваки пут 30 новчића.

Рекламациѥ шалю се незапечаћене и без поштанске марке. — Писма ненаплаћена примаю се само од дописника.

НАПРЕДАК.

У НОВОМЕ САДУ, У ЧЕТВРТАК 23. ЈАНУАРА 1864.

БРОЈ 10.

ПРЕДПЛАТНА ЦѢНА:
СВУДА У АУСТРИСКИМ ЗЕМЉАМА
На годину 12, на пол. год. 6, на четв. а мѣсечно 1 фр. аустр. вред.
У СРБ. КНЕЖЕВИНИ:
На годину 120, на пол. године 60, а четврт годину 30, а мѣсечно 10 гроша

Предплату примаю све поште овдѣ у мѣсту уредништво, а у Бѣограду Разноситель Напредка.

Войска пруско-аустриска прѣђе дакле у Шлезвик. Данци се са прве точке повукоше натраг, опаливши неколико пушака. Мртви глава ниѥ било.

Говори се, да ѥ влада енглеска Данской свѣтовала, да се у бой не упушта и да ову нѣмачку войску пусти до некле без одпора уѣи у Шлезвик. Она међутим ради, да се та ствар без рата изравна.

Из Лондона већ бияу явили, да ѥ сво министарство дало оставку. Послѣ то рекоше само за Росла. И то се ниѥ потврдило. Сви раде о томе, да Шлезвик и Холштайн Данской задрже.

Од заѥднице са Француском, Русиом и Шведском овога пута нема ништа новога. Напротив берлински листови почеше жешће о рату говорити, и пребацую Енглезима, што се у то уплећу, наводећи, да су они могли то предупредити.

Краль дански пошао ѥ сам своіой войсци у Шлезвик. Он има 60.000, а на противной страни има и преко 100.000. Іошт се говори, да ће скоро іошт 20.000 аустриске, а толико исто и пруске войске тамо поѣи.

Код свега тога, іошт и данас ниѥ прилика, да ће бити озбильнога сукоба, ер тай се неби свршио у Шлезвику него би се разширио на далеко. Треба се сѣтити, да су Енглеска, Француска, Русия и Шведска подписале уговор о Шлезвику и Холштайну. Само ако би Француска тѣрала какав инат, могла би учинити, да Данија Шлезвик изгуби. Али Наполеону ниѥ толико доината, колико до резултата.

Ако данас у ствари той нема никакви одсудни гласова, биће их до кои дан. Већ ѥ крайнѣ време, бар за ту ствар, да се зна на чему ѥ

Дебате у беч. райхсрату.

Юче ѥ била послѣдня сѣдница у бечкоме райхсрату о предлогу владином, коим иште они десет милиона за войску послану у Шлезвик.

Хербст, кои ѥ при концу друге сѣдници почео говорити, наставио ѥ свой говор у трећой сѣдници. У бесѣди своіой брани и он одлуку одбора и брани народну тежню у Нѣмачкой. Он признаѥ, да би се онда, кад би Аустрия начело народности у Нѣмачкой заступала, с тим давао нови повод полету талиянской народности. Каже, да ѥ сваки народни покрет себичан, и да никад ѥдна народност неће што другой уступити од своѥ користи. Говори против рата уобште и вели, да га валя избѣгавати ако га велике користи неишту, а влада ниѥ народе іошт убѣдила, да ѥ било нуждно овай рат започети. Измѣва владу, да оће цѣлост Данску, а зато опет да на ню войску шаљ. Он држи, да ѥ влада пруска навела на то владу аустриску, осуђуѥ тай савез, и вели да ѥ он за одлуку из патриотизма.

Брошѥ слави државнога министра, вели, да му ѥ он ѥдино уставно уточиште, и пита шта би било од Аустриѥ да ниѥ било Шмерлинга и фебруарскога патента.

Гроис и Кромер ишту да се препирка прекине. Предсѣдник позива, да се главни говорници бираю. Разиђу се и одлукаши изберу за свога главнога говорника Кайзерфелда, а владини приврженици изберу Ригера, Нѣмца из Мораве.

Кайзерфелд починѣ са тим, да он држи органичну свезу Аустриѥ са Нѣмачком не само за услов снаге Аустриѥ него и за услов нѣнога обстанка и уставне нѣне слободе. (Дакле кад Аустрия неби била са бундом, онда неби имала те снаге, неби била обезбѣђена у своме обстанку, и, наравно, онда неби могло бити у ньой ни уставне слободе.) Он управ каже, да неби могла обстати ни у каквой форми без Нѣмачке. Зна већ и то, да неби могла обстати без нѣмачкога бунда ни толико дуго, колико ѥ ѥдан човѣчии вѣк. Аустрию ѥ, вели, створио дух нѣмачки, са нѣмачком мишицом и са нѣмачком крви она ѥ до данас одржана. (Други племена мишице и крв код овога не значи ништа.) Он вели далѣ: Ко се зове Аустриянац, ма кога му драго племена био, тай се мора тврдо држати тога савеза са Нѣмачком. И зато се он жали на политику владе, коя вара своѥ найвѣрниѥ приятелѣ у Нѣмачкой.... И кад би влада од те своѥ политике садашнѣ у Нѣмачкой одустала, опет неби могла више поправити оно, што ѥ покварила... Споминѣ рат талиянско-француски против Аустриѥ 1859, како ѥ Аустрия била онда осамлѣна и како ѥ бадава од бунда онда помоћи искала — (од ти найвѣрнии приятеля!) — Каже, да ѥ сбог тога био састанак владаоца нѣмачки у Франкфурту ѥсенас. Он недржи, да ѥ тай покушай пропао. Каже, како Аустрия мора у свакой прилици показати, да іой нѣмачка сила, чест и благостанѣ на срцу лежи — (ма бунд и немислио тако спрам Аустриѥ?)

Апостол овай вели, да између Данске и Нѣмачке не може бити мира, док се Холштайн и Шлезвик од Данске не отму и Нѣмачкой неприсаединѣ. Он вели, да се Аустрия безусловно имала подчинити одлукама бунда, — ер ѥ бунд бедем нѣмачкоме царству. Аустрия ѥ, вели, ту радила тако, да се незна или ѥ месо или риба. Вели влади, да незна шта ради. Пита Рехберга, имали ишта, што би могло накнадити штету, коя ѥ Аустрии нанешена тиме, што ѥ изгубила све симпатиѥ у Нѣмачкой и стекла тамо мрзост? Он зове и оне, кои другчиѥ мисле, да гласую за одлуку. Бои се назадка у уставу, бои се октобароваца, и вели, да би ови хаос или вашар начинили. Он рече и то: ако се гроф Рехберг затрчао и поштенѣ му недопушта натраг ударати, а он нека уступи мѣсто другоме, пак ће онда они у томе случаю ови десет милиона платити, што ѥ Рехбергова политика трошка учинила.

Ригер, (владин) обара Кайзерфелда. Вели му, да ѥ Аустрия постала 1806, кад се райнски нѣмачки савез склопио из наслѣдни аустриски земаля. Он држи, да би Аустрия била яча, кад би се држала свои народа и земаля. Он опоминѣ, да влада не може казивати радню свою пре свршетка. Питанѣ Шлезвика, вели, неспада у райхсрат. Он вели, да ѥ одлука неповѣренѣ спрам владе. Он неће одлуку да не слаби министарство, коѥ треба да ѥ яко ради извршиваня устава...

Гискра, као извѣститель, тражи оборити све разлоге, кои су наведени против одлуке. Найпре удара против Тинти, кои ѥ рекао, да ѥ право у той ствари од манѣга значеня. Он то одбия, и вели, као год што се брани право круне, да тако валя бранити право народнога представништва. Он одриче, да само крана има право на мир и рат, ер рат иште одобренѣ они средства, коя су за нѣга нуждна, а то зависи од представништва. Он замѣра, што Тинти неодобрава да се може са точке народности у томе радити, и он вели, да израз тай неприличи државнику у сабору, кои ѥ подигнут на основу народне равноправности (?). Прелазећи на политику у той ствари, вели, да у сабору има и такови, кои у Рехбергу повѣреня немаю, и међутима да ѥ и он. Али ту ѥ ствар већа него што су поедине личности. Он вели, да се на томе кредиту од десет милиона неће проѣи, и да ће на скоро требати кредита већи, и он увѣрава, да се већ држи за нуждно на югу болѣ наоружати, а да има добре узроке вѣровати, да ће се до мало дана искати іошт новаца за поставлянѣ войске у Галициии. Вели, да ѥ бадава сав труд, кои се полаже на то, да се буджет олакша, кад ѥ влада ушла у посао, кои прождире све плодове тога труда. Прелази на Прусию, и бои се, да ова не остави Аустрию у блату, ер вели, да се у ону владу неможе имати вѣре, коя устав свой не држи. Вели и то, да може бити ниѥ далеко време, кад ће влада райхсрат разпустити.

Бергер узимлѣ натраг онай свой неограничени кредит.

У специалной дебати говори Грохолски (Поляк) и вели, да се тай заям даде из царевине међутим, док се неопредѣли, колико ће поедине кралѣвине и землѣ државоправно на то давати имати. — Ако се тай предлог не прими, он и нѣгови неће гласовати.

Баритин, Роман из Ерделя, пристаѥ уз нѣга, и сматра то питанѣ као іошт отворено уставно питанѣ.

Цимерман (Сас из Ерделя) вели, да ѥ Ердель свакад давао на нѣмачки бунд, и наводи да то ниѥ ништа ново, ер ѥ владаоц вукао све државно-земаљске приходе и употребляваo их ѥ нашто ѥ хтѣо. Каже, да су Нѣмци Угарску и Ердель од Турака ослободили. Он налази да срећа Аустриѥ зависи од заѥднице са нѣмачким бундом.

Гроис, из Ерделя, мисли, да се неможе искати од они земаля, кои ништа са бундом немаю, да носе оне терете, кои по одлуци бунда падаю само на нѣмачке аустриске дѣлове. И он пристаѥ уз Грохолскога.

Шулер Либлуа (Сас из Ерделя) неће да зна за разлику земаля и за различне финансиѥ, ер то би значило кварити устав, а они из Ерделя нису у Беч дошли да устав кваре.

У четвртой сѣдници, сад у понедѣльник, говорише далѣ:

Пленер, министар финансиѥ, казуѥ, да влада од тога захтеваня одступити не може. Ако сабор прими одлуку, онда ће се каснии кредити тражити морати.

Гискра вели, да нису нуждни десет милиона него сума, коя по ревени на Аустрию пада.

Приступа гласаню. Дометак Грохолскога пада и одбия се, и за то не гласоваше ни Поляци ни Русини, ни Романи из Ерделя.

За одлуку одбора говори далѣ Кински, ер нема повѣреня у управу споляшньи послова. Др. Чупр говори против одлуке. Он се бои разкомаданя Аустриѥ. Налази да се Чеха и други народности у Аустрии нетиче то, оће ли у Шлезвику владати какав Гликс или какав Аугустен-бург. Ми, што ниемо Нѣмци, бирамо од два зла оно, коѥ ѥ манѣ, и волимо Аустрию за себе него као комад бунда. — Іошт ньи више говорише и препираше се. Найпослѣ се одлучи, да се гласуѥ да ли ће се гласовати о предлогу Тинти, кога ѥ овай учинио да се прѣђе на дневни ред. Већина ѥ, да се о томе гласуѥ.

У томе устане Рехберг. Говори, како влада поштуѥ права бунда и жели, да се та права одрже, али иште, да и бунд уважава права поедини чланова бунда. Те призоре иште положай Аустриѥ и Прусиѥ, коѥ би, у случаю рата, све жртве ратне подносити морале. Влада ће радити за нѣмачко право у Шлезвику, али жели се држати форме, коя би могла мир одржати. Бунд стои читав. Ако се одлука прими, укрѣпиће се одпор Данске. Каже, да ѥ влада сложна и у споляшньим и у домаћим пословима.

Говорио ѥ и Шмерлинг. Гласуѥ се о предлогу Тинти. Прима се са 103 против 59 гласова, да се прѣђе на дневни ред. Сва вика и праска била ѥ бадава

Законодавно тело у Француской.

У седници од 17. о. м. учинише ньих 11 посланика овай предлог: У име европског интереса хоћемо да се прекину одношаи дипломатички са силом, коя под ноге баца учинѣне уговоре.

Тай предлог бранио ѥ Пелетан, те у обрани своіой жестоко ѥ нападао на Русию и цара Александра; на то ѥ Морни у обрану ньихову ово у главноме казао у своіой беседи: Поштовани г Пелетан, нека ми допусти да му кажем, да он нити познаѥ цара руског, ни Русию. Я знам да кад човек хоће о той ствари да говори, то меће на коцку свою популарност; али политик мора скупштини истину го-

ворити. (врло добро!) Я сам имао срећу бити послаником у Русии и то онда, кад е учинѣн онай славни мир после освоеня Севастополя. Я могу рећи, да ми е іош и то било изриком наложено, да се старам, како ће цар руски судбу Поляка поправити. (Ново одобраванѣ.)

Я тако исто могу истину исповедити, да е цар руски на век найживлѣ показивао у томе погледу добросрдачне свое намере; он е почео и многа добра чинити Польской; али, као што е обично, кад се што дае, онда излазе и нове желѣ, из желя излази опиранѣ, а из тога изиђе буна, кою знате. (немир.) То е несрећа, кою сви оплакуемо, али я сам уверен, да е найвећма осећа цар руски, кои е човек честит, добар и либералан (Пелетан и Герул прекидаю му реч.). Може бити да вам ово тврђенѣ ние по вольи, али е оно истинито. Владалац мора често да се покори нужной невольи; али онай, кои се усудио дати своіой земльи од 60 милиона душа ослобођенѣ селяка, тай е за цело учинио велико дело либерализма (са више страна: истина! истина!)

Што се Русие тиче, ту я тврдим, чему ћете се ви зачудити, да е она демократична земља, демократичния, може бити, него икоя друга у Европи. Ако земља узима свое обичае и характер из своих уредба, то нема у целой Европи демократичние землѣ од Русие.

Не могу сада овде набраяти руске законе, али ћу напоменути, да е закон о наследству демократичнии у Русии него у Француской. Ево нешто, што по себи незнатно изгледа, али имаде важних последица: сеоски син кад ступи у службу, има више вредности и достоянства, него син великога каквог господина, кои ние у служби; онай е примлѣн и у двору, а овай никако. То е важна ствар по землю, ер тиме се сваки обвезуе да служи земльи, и то тако да е едан другом раван, па било то у войски или управи.

После тога пређе гроф Морни опет на сам предлог, те рече: Одбор држи, да се польска ствар двояко може прекинути: ратом или миром.

Рат, то ће нешто млого рећи. и хоће човека да завара (жагор). Молим! Побунити народности, повратити самосталност народа, бацити Италию на Аустрию. побунити Угарску, то е за цело политика, кея нешто вреди; и кад би само еден топ из Европе био избачен на Француску, то бих я био први, кои бих ту политику препоручио моіой земльи и владаоцу.

Али знате ли ви ту и последице? Знате ли ви то, док смо у миру, да нас нико неће? Есте ли размислили о неволяма, и пропасти, у кою би дошли селяци, кои од вас ништа не ишту, него, да могу на миру свое послове радити? А заштэ за ствар, коя ние наша, и где нити е заложена наша част ни интереси. (врло добро! врло добро!) Ко рат хоће, тай узима на себе велику одговорност, кад помислимо само на неволѣ, кое се гомилаю и крв, коя би се пролила (врло добро! истина е!)

Пошто е одбор размислио о данашнѣм станю европском, о одношаима Француске према Русии, Аустрии и Енглеской и проучивши, како те силе стое една према другой, склонио се на мир. (врло добро!)

Треба само зрело размислити; странка, коя хоће мир, иде да утврди приятельске одношае са Русиом и то и саме користи Поляка ради, према коима е одбор показао толико симпатие, колико ико на свету.

Мир иште цела земля; са миром само може бити да се може доћи до праве поправке судбе Поляка; ер бунити их, значи водити их на смрт к пропасти (истина е!) Чим им не мислите помагати, одмах валя да сте према ньима искрени; и у корист обштем моралу и истини, не треба ове яднике празном надом заваравати.

Иначе, знайте за цело, подбаданѣ на буну, одвело би нас само жалостноме рату. Те мисли скупштине врло су ясно каване, да нико не може о истини сумняти, и кад предлог не примите, то се нико на празно не сме ни надати. (яко одобраванѣ.)

Робови у Польской.

(Наставак)

У 5. точки закона од 21. децембра 1807., узимаю се селяцима сва права на ньихове куће, кое они сами своим рукама подигоше, далѣ права на ньихову стоку и оруђа, коима послове свое свршиваху; ер, проглашуюћи личну слободу робова, закон е тай у исто доба одређивао, да одмах селяк изгуби све, што іош нѣгови предци зноем стекоше, чим остави и оде са своих поля.

Кад е на ново установлѣно польско кралѣвство 1815., влада польска изда више закона, кои идоше на то, да се сасвим уреде сеоске обштине и повластице властника; али тиме ништа више ние учинѣно, него се само потврдише обичаи, кои од давнашньих времена бише у Польской.

По 8. правилу закона од 30. мая 1818. сваки властник землѣ у селу, у едно е и старешина обштински (войт гмини) по праву имаовине.

Права тих старешина врло су велика. Они у исто време имаю и права властника и судиска и административна. Войт разрезуе данак; удара намете; неплаћене порезе купи; у нѣга е полицайска власт; кое му се особе учине сумньиве, те затвара; обнародуе наредбе више администрацие; стара се и подиже путове, мостове и насипе помоћу сараора (кулученѣм); расписуе новаченѣ; у првой инстанции казни преступке; издае или одказуе путне листове; у власти му е учинити наредбе, да стане на пут леньости селяка; пази на ньихово владанѣ итд

Войт има власти осудити становнике свое обштине на 7 дана затвора, на 10 рубаля казни и 20 батина.

Али што е найчудние у овим законима од 1807, што е польска аристократия из туђинства донела ест то, што право наследства неприпада само властели; већ и простак и населѣник сме себи прибавити имаия, и на темелю имаовине купити и право да може свое суграђане батинати.

По тим правима без броя, коя властела имаде, и коя су и дан данас у снази, догађа се често да е старешина обштински, или войт гмини, у еден исти мах и судия и странка (партия): на пример, кад гони кога селяка на исплату дугова, и после кад извршуе наредбе, кое осуђую селяка због исте ствари. Закон польски споминѣ тай случай, па га іош и одобрава; а найчешће гледи да сакрие истину очима у те ствари непосвећенима, тиме, што означуе едну исту особу сад именом властника, сад опет старешином обштинским, те тако од едне особе чини две.

Властник извршуе свою власт или сам, или у место себе наименуе, кога му е воля. По известияма врло неподпунима, кое имаде администрация, од 3069 сеоских обштина, 1634 обштине имаю наместнике, кои ньима управляю. И ту човек слободно може казати, да те обштине страшно патити мораю, кое због тога, што су под аристократичким уредбама, кое опет и за то, што су под свакояком, дакле и насилничком управом.

Ти наместници имаю свою плату од 300 до 400 франака на годину; а често и само половину. Лако се могу помислити свакояка недела коя чине властници на штету селяка, а то им се лако може за то, што они по закону у исто доба имаю и права властничка, и административна, и судиска, коя има сеоски старешина, а по красном томе закону немаю се плашити никакве одговорности.

Ми бисмо могли показати неброених примера о страшном злоупотребленю и гоненю противу селяка, али ту бисмо морали поименце казати све кривичне особе, што би изгледало, као да хоћемо да их обтужуемо због какве особне користи, за то ћемо са свим целу ствар ћутанѣм прећи.

Признаймо ствар како есте: док закон признае право властнику, да е он у исто доба и судия и странка (партая), дотле ће и селяк морати стеняти под свим теретима административне власти; докле год влада не ослободи селяке од овога станя, у кое они дођоше по закону од г. 1807., то ће се страшна недела моћи понавляти сваки дан на срамоту земльи, коя до сада знађаше тражити правице за неке утаманѣне повластице, а овамо народ е на век признавала за робски и да е у тами незнаня.

После революцие од 1830. год., влада руска хтела е више пути да поправи станѣ селяка, и да стане на пут досадашньой самовольи; али сва напрезаня нѣна беху узалудна; ер противу нѣ сложише се свуда местне власти са властницима, и закони, кои бише написани, као да олакшаю судбу селяка, само чинише ньима зла, ер их люди на зло употребляваху.

Од вайкадашньих времена па све до наших дана видимо где властници чиновници гутаю сами сва права польскога народа. Од целога становништва, кога е на брою 4,800,000, имаде 77,000 одабраних стан вника, и близу 180.000 маньих властника, иначе ш л я к ч и ћ а, врста люди, коя нити е пристала овамо, нит онамо, коя имаде сва права племићка, али без имаия и честитог одгоеня

То е странка од своих 260.000 душа, у коіой има 3.069 войта (старешина) и 20,000 чиновника, кои по своіой ћуди управляю народом польским, а овамо чине све у име руске владе, и ради свое користи, стаю на пут свему, што иде на ослобођенѣ народа.— А нами не може се на ино, него ћемо за любав истини рећи, да влада руска од свое стране, ние навек ясно поняла, шта іой е судба одредила да изврши у Польской.

Како се она на век тиме бавила да ред материялни у Польской одржи, то е грађанску администрацию у кралѣвству са свим оставила племству польском. Како іой е на век нужна била подпора у земльи, то ю е тражила у племића, а тиме е хтела држати се онога станя у кралѣвству, кое е већ било до то доба. Па то е и учинило, те е она често заборавила на користи самога народа польског, за любав едном сталежу, кои е после добро злим враћао. Да е доиста тако било, томе е найяснии знак закон од 1846., кои е уедно и найсяйнии споменик целога владаня руског у Польской.

По томе закону, кои е обявлѣн 26. марта 1846., сва обдѣлана земля доведена е под заштиту закона; властници изгубише право да е могу на ново узети и под закуп дати. све дотле, докле год би селяци чинили свое дужности, кое би одређивали особити уговори, написани и потврђени пред особитим явним официром.

Али на несрећу не би никаквих благодетних последица од тога закона, ер властници, а уз ньих и польска администрация уверише високу владу, да ако се ти закони одмах обнародую, а то е било управо у време, кад се польски послови радише, то ће настати велика забуна, те ће нанети грдне штете польской економии, те би због тога болѣ било, да се обнародованѣ одложи све до месеца септембра. Тим одлаганѣм властници се яко користоваше: ер у много краева, они преселише читава села, отимаюћи селяцима землѣ, кое су некада имали и обделаванѣм плодним учинили, даюћи им у замену нове и необделане землѣ. Тай начин, кои е народ водио у брзу пропаст, чинѣн е у цѣлой кралѣвини; хиляде становника дођоше с тога до крайне неволѣ.

(Свршиће се)

На страдаюћу браћу у Банату било е код овога уредништва, види бр. 7. Напредка 58 фор.

Напредак бр. 9 прилог из Даля 1 дук. и 27 фор.

До сада 1 дук. и 85 фор.

Троедна крлѣвин.

Скупштина сплѣтска послала е ради грађеня желѣзнице далматинском наместнику ђенералу Мамули споменицу, у коіой га моли, да од свое стране подпомогне већ давнашнѣ желѣ целе Далмацие, како би се саградио гвоздени пут, кои би споио Београд преко Босне и Херцеговине са Сплѣтом, те би тако скопчано било црно море са ядранским; далѣ се моли, да „сада или никада“ све учини што се може, како ће се саградити гвоздени пут од Земуна до Реке, почем су за ту пругу припремни послови већ довршени, и после да се исти пут доведе и до Загра и Сплѣта. — Гвоздени пут од Загреба до Карловца почеће се већ градити од месеца октобра о. г. — Кардинал загребачки издаде „пастирску (?) посланицу“, где опоминѣ свештенство на ньихове дужности. Али како сада свуда политика овлада, то и п а с т и р и ни су само пастири, већ и политици, за то посланица пастирска и опоминѣ свет, како се гомилаю сада политичке неволѣ, те опоминѣ о в ц е, да се поврате оной цркви, коя их е већ едном цивилизирала, те су опет остале — о в ц е

Аустрия.

Гроф Палфи за то е отишао у Беч, да изради за невольнике у Угарской іош 1 милион фор. 19 о. м. врарио се натраг у Будим. — Ових дана ће кнез Константин опет доћи у Беч; путуе у Млетке. — Др. Зелинки нешто е болѣ. — Мађарске госпође у Пешти сложиле су се, да отворе тржиште за добре цѣли, те саме разне ствари продаю а приход да се употреби на невольнике, 30 о. м. биће први дан, кад ће се тржиште отворити у кавани трговачкога здания. — 16 о. м. умро е у Пожуну гроф Карл Ердеди.

Русия.

Варшава 11 ян. Више руских официра дадоше сјину част у славу полковнику Трескову, ађутанту пруског краља, кои се овде бави већ од 11 месеци у пословима војничким а сада полазаше нартраг у Пруску. На той части било є више здравица. Свою здравицу Тресков є овако завршио: „Да хоће Бог дати, да и ми (Пруси) можемо скорим показати на боишту, да смо кадри учинити оно, што ви до сада више пута сјино показасте“. На то одговори руски ђенерал, да се речи краљевог ађутанта могу узети као речи пруске войске, коя се дакле са свим слаже са Русиом. Ако на ново дође до европских ратова, то ће обе войске, и руска и пруска, борити се за єдну ствар.

Мјерославски позива из главнога свога стана у Литиху синове польских племића, да дођу к њему и уче се војничким наукама. Ко хоће да буде примљен, мора напред платити месечину од 50 талира, одређених на трошак и издржаванє; мора се са свим покорити војничким законима, и на пролеће о своме трошку ићи на боиште. До сада се 60 младих люди приявило.

Петроград 9 ян. На последку знамо где смо са судиским променама. Већ є израђено и државном савету поднешено, да се установе трибине, и правила за поступанє и грађанско и казнено. Државни правници, кои израдише овај предлог, и кои нису из персонала канцеларие савета, наименовани су за заступнике (докладчике) пред областним скупштинама у законима и пословима административним. То є установа пуна благодети. Тако неће државни савет више бити тайна дружина, коя се плаши светлости. Препирке ће сигурно бити врло жестоке, кад заступници почну допуњавати речи у закону и одговарати онима, кои би противу њих били. То є први покушај говорничке процедуре у законодавству.

Кажимо іош, како усрдно желимо, да се то исто уведе и у законима финанским, административним, па и онима, кои су од манђ важности. Уз заступнике, валяло би сазвати іош као помоћнике и представнике поједидругих места, коих би се закон непосредно тицао. Има руска єдна пословица, коя каже: єдан вреди нешто, али двоица іош више. То би била найболя школа за државнике, коих у аристократии петроградской нема сувише.

Али да се вратимо судиским променама.

Одбор, кои є био састављен из државних правника, теоретичких и практичких, читавих четрнайст месеци бавио се овим тешким и врло важним послом под председништвом државнога тайника Буткова. У септемберу 1862 ударен є темељ сталан овой реформи, и пошто су покуплене мисли мађистрата по областима, правничких професора у универзитетима и самих новина, приступлено є к дальой радњи ова три предлога, коя су сада довршена.

Одбор ће се сада бавити тиме, како да се ове нове уредбе оживотворе. Тай посао тешко да ће траяти више од неколико месеци, и онда настає по Русию нов живот.

Самоволя у администрации преживила є саму себе. Од сада се никоме више неће моћи узети слобода, нити ће се ико више моћи осудити, без судиске наредбе.

Порота и установлени адвокати ямчиће за безбедност права особних. Од сада ће се судити брзо, без коекаквих формалитета, са коих є сеоски народ найвише патио. Трговина и радиност, у коима пре свега мора бити вере и уздања, са ових промена, на ново ће оживити. У кратко, куд се човек само окрене, свуда види найспасоносние последице. И сама влада признає преко органа одборских, да се овом реформом не сме више одлагати. Год. 1864 остаће заедно са 1861 г., кад су робови ослобођени, златни слови записана у нашой хистории.

Баршава 9. ян. Ствари стое овде сасвим по старом. Већ є одавде явлено, како є побунђничка влада не давно установила себи пошту. Сад су двоица од главниих у овоме послу ухваћена; єдан се зове Населовски, а издали су га селяци. Више важних хартия є ухваћено, а међу другима као обично бунтовних прогласа и извешћа побунђничким агентима о кретаню войске. Помоћу тих хартия ухваћено є іош више других агента. — Грофу Бергу шалю се іош єднако за цара адресе оданости са различних страна краљевине.

„Нове пруск. нов.“ пишу из Варшаве: У области Люблину овладала є неслога сасвим међу четама, коих іош тамо имаде. Побунђничке воће скупише се под председништвом Крука у єдноме селу близу вароши Люблина, и ту рекоше, да већ више никако немогу воевати.

Они дакле ишту єднодушно, да се разиђу. Крук, чия є чета сасвим сатрвена код Харлеіова, побегао є у Галицию, чим є саветованє било свршено, а остале воће, распустише свое люде. Єдан од њих, неки Лениевски, беше се упутио са своіом четом граници галичкой, али га ухватише. Неволя побунђника дошла є већ до крайности. Глад, зима, оскудица у оружію наиђоше с єдне стране на њих, с друге стране опет Руси их непрестано гоне, те немаю куд ни камо.

Романия.

Букурешт 16 ян. Ствари политичке постаю овде сваки дан озбиљние, и тешко да неће доћи до врло хрђавих последица. Влада кнеза Кузе баш неће никако попустити, и што су манастирска добра учинђна народнима, то остає ствар свршена, нити ће ту што учинити протест портин, нити оружанє нђно. Влада пак овдашня има двояке користи у той ствари: єдну у томе, што ће доћи до великих новаца, єр годишњи приход манастирских добара, износи до милион и по дуката; другу корист има, што ће тиме ућуткати опозицию у скупштини, єр у той ствари сав є народ уз владу, изузевши неколицину бояра. Кнез Куза зна за цело, да се Француска неће противити, за то не, што ће ово питанє само Енглеской навући нове сметнє и неволє. Што се тиче конференције коју є предложила Енглеска, да се искупи, те у ред доведе питанє о манастирским добрима, на ню неће пристати Француска за цело, а ни Пруска ни Италия іоште не приставше на ню, већ само Енглеска, Аустрия и Русия. Порта купи єднако войску на Дунаву, али ни кнез Куза ние скрстио руке, него се живо оружа. Замете ли се овде што, то ће за цело и у осталим славенским областима царевине букнути.

Влада турска послала є найоштрию ноту кнезу Кузи противу оружаня романског народа. Уз Турску приставше Аустрия, а подпомажу є и Пруска, Русия и Енглеска. Ова саветує порти, да што пре заузме кнежевине, те се тако прекине питанє о манастирима. Порта є у аустриским фабрикама наручила двеста хил. пушака. — Питанє о манастирима са свим є свршено. За накнаду светим местима одређен є 31 милион, на што є народна скупштина 15 овог. мес. одредила изванредни заим.

Букурешт 18 ян. У министарству є овладала неслога. Као што се чує председник министарстра Коголничеано дао є оставку.

Турска.

Са босанске границе являю: Наши босански Турци у великой су муци и невольи; єр с раіом не смею, почем им ова више не верує, а османлияма они опет не верую, єр виде, како им є приятельство с османлияма. Са свим изгледа тако, ако се куда не дигну босански Турци на войску до пролећа, то ће се дићи противу саме владе. О овоме већ многи говоре особито око Петровца, и Банялуке, пак зову за собом и кршћане; но по свой прилици, да тамо кршћани неће, єр, кога су змие клале, тар се бои и гуштера. — Много се говори да ће нам се везир променити; многи се веселе на овай глас, єр є везир баш прави Турчин. — Одавде є одведено 6 Турака и четири кршћава у Цариград да буду телесна султанова стража. Узети су од больих и богатиих становника, а обећана им є месечна плата од 250 гроша, а уз то ће іош имати и коња, слугу, храну и пиће. За три године мораће цару служити, а после тога могу се и кући повратитт ако хоће, ако неће, а они нека остану іош три године, и тада ће имати плату до смрти, на месец 250 гроша, и достоянство какво заслуже. Да лепа обећаня! — Говеђа болест у нас єднако мори, где пре ние морила; од буре и мећаве ни дисати се не може. — Іош валя знати, да Турци стекоше овде нове жандаре; ударише на њих одело пола босанско, а пола низамско; кажу да им є плаћа месечна 230 гроша коњанику, а 120 пешаку.

Цариград 11 ян. Новине „Левант Хералд“ кажу да ние истина, да се већа войска купи код Рушчука и Силистрие. Што се говорило да ће 50000 черкеских изселђника доћи овамо, већ є 15000 дошло. Из светих арапских места дођоше овамо посланици, да се туже на гувернера од Медине. У војничким и поморским областима овладала є велика узруяност. Особито се яко пази на утврђеня на Дунаву.

Посланик француски у Цариграду добио є од цара Наполеона поверљиви неки налог од велике важности. Шта є у ствари, іош се не зна.

Италия.

Турин 13 ян. Врева и узруяност, коя изиђе прво са гарибалдине прокламације, а друго што ю є влада узаптила, трає іош єднако. По млогим местима, као Ливорну, Флоренцу, Анкони итд. излазе изютра често прокламације поизпрелепљиване по угловима од улица. Полиция после иде, те их укланя, а народ є измева и ружи. Те прокламације препечатаваю се, и шалю по другим местима, те тако редак є Талиян, кои их не би прочитао. — Гарибалди є са свим здрав и без своих штака ради польске послове; може се слободно предсказати, да ће на пролеће покушати да побуни народ у Млетачкой, а после ће му и сам са своим своевољницима притећи у помоћ, єр он тврдо верує, да ће онда войска и народ тако рећи бити приморани, да му у помоћ дођу. — Млетачка усталачка странка издала є проглас на „омладину млетачку“, где є зове, да землю не о ставля. Тако ћете—говори проглас — бити предња страна, а иначе нестаће вас у великой талиянской войски. И женскинђ су се узруиле. Оне су у Милану саставиле одбор и издале проглас на све талиянске госпође, где их зову, да саставе између себе мале дружинице, па да купе новце и подарке и пошлю их к њима као средишту раднђ гарибалдиске.

Француска.

Париз 18 ян. „Монитер“ явля, да ние истина, што новине разгласише, као дає француска банка намерна од банке аустриске позаймити 50 милиона. — Законодавно тело примило є іоче адресу са 244 гласа, противу 12. —

Париз 17. ян. У данашньой седници учинђн є предлог: „Жао нам є, што нам влада, код свию своих обећаня, ништа ние явила, како стое преговори са Римом. Што се нас тиче ми остаемо при том, да Рим припада Римлянима, и да наша посада мора престати.“ — Герул иште да се войска позове кући. Предлог буде одбачен са 218 противу 12 гласова. Адреса буде примђна са 234 противу њих 12.

Енглеск.

Лондон 16. ян. Лорд Палмерстон послао є окружницу людима од свое странке, где их сазива, да се што више искупе 23. о. м. кад се седнице започну, єр ће се том приликом говорити о врло важним стварима.

На „припослано“ г. Андрејевића.

У 4. брою ових новина би, као обично о другим позориштним представама, кратка реферада и о представи „Сеобе Србаля,“ коіой одредише дар гг. Ђорђевић и Андреевић. Том приликом казано є неколико речи и из пресуде г. Андреевића, кое се мени учинише да ништа не значе, а узех „у призрение“ што и други о њима казаше, па рекох, да су празне фразе; на то се г. Андреевић страшно разљути, па у 5. брою „Срб. Днев. per longum et latum насрну на мене у найцрњим погрдама, каквих тешко да є іош ико до сада под своим именом наштампао. Али є ли чему болјм надати од г. Андреевића, кои у 30. бр. „Данице“ од прош. године, стр. 476, реду 16 естетичних своих одломака хоће да „заћутка она погана уста (ipsissima verba!) коя злорадим чућенјм питаю: одкуд сам я или други ко властан у овой (позориштной) ствари гласа свога подићи?!“ Кад г. Андреевић тако крупне речи зна нанизати у „естетичним одломцима“ ко ће му онда за зло примити, кад у лютњи своіой ма на чию личност баца и найгадние погрде? За то нећу на њих ни одговарати, єр књижевнога одговора нису достойне.

У Новом Саду 24. ян. 1864.

Дамян Павловић.

ТРГОВИНА.

Пешта 20. януара. Време є ведро и ладно. Вода надолази, данас 7‘ 5“ преко нуле.

Мразови што наступише ово дана, опет утврдише цђну чистом житу тако, да по оной спуштеной цђни данас нико нехтеде свою рану продати. Напротив и купци су се уздржавали од куповаия, те тако данас никакве велике продає ние било. Продато є, и то мая да се исплати, 2000 мерова бачке пшенице 84 3/4 до 86 фунти тешке робе по 5 фор. 45 н. Ражи є продато нешто по 3 фор. 45 н.

Беч 20. януара. На марвеной пияци дотерано є свега 2595 комада волова. Цђна: 24 до 27 фор. цента.

Беч 18. януара. На данашньой берзи ние било никакве раднђ са памучном прећом. Нити є та роба нуђена, нити є ко тражио да купи. Средня сорта предива могла се єфтине добити; лепа є пак остала утврђена у цђни.

Бечка берза од 20. януара.

Ђесар дукати	—	—	—	—	5.78
Сребро	—	—	—	—	120.50

У Митровици.

Долеподписани обзнанує свима славним Обштинама, коима би кукуруза за семе требало, да имаде 12000 вагана новога и 8000 старога найболђг сремскога кукуруза.

Ближа извђстия, како за цену тако и за друга условия код притяжателя Ђорђа од. Милекића у Митровици.

---

52 1/2 ЛАНЦА ЗЕМЉЂ на новосадскоме хатару продаю се из слободне руке, и то све уедно или на више комада. Они, кои би купити желили, нека се яве код уреднишства овога листа.

(1—3)

СЛОВО

кое е говорено на парастосу упокоеног кр. дворског савѣтника дра Ђорђа Стојковића у Загребу 30 нов. 1863.

Славна господо!

Свршили смо спомен, кои су приятельи упокоеног дворског савѣтника при кр. угарской дворской канцеларии, доктора свию права, заклетог земальског и мѣничког адвоката, кавалѣра славних ц. кр. ордена гвоздене круне и Леополда Георгия витеза от Стояковића по обреду наше матере цркве преминувшем своме приятелю учинити наредили.

Знам, да ћу и њихову желю изпунити и другой славной овдѣ изкупљѣной господи по вольи учинити, ако овом приликом живот упокоенога на кратко представим. Они кои су га добро познавали опоменуће се тим поводом свога за навѣк из очию изгублѣног друга и приятеля, а они, кои га из ближе нису познавали, радо ће чути црте из живота едног од найзнаменитиих мужева народа югославенског.

Ђорђе Стояковић рођен е године 1810 у Паланци, варошици камералной у жупании бачко-бодрожкой. Отац му е тамо трговао, и неусипним своим трудом дотѣрао е до извѣстног степена благостаня, па се пре три године, видивши сина саном одликована, а у народу свому прославлѣна, преставио; а майка му е, претрпивши найпре у години 1848 страховите муке, кое срдце материно осѣћати мора, кад знаде, да іой сину оштри мач над главом тако виси, да сваки час пасти и люблѣну главу одсѣћи може, послѣ кад е избавлѣну дику свою загрлила на скоро преминула.

Мали Ђорђе показивао е изванредне дарове за науку, и зато га отац на науке даде. Као слушатель права на пештанском универзитету тако се едном приликом израђеним свим ученицима даним задатком православним одликовао, да е медалию као прву награду придобио.

Кад постане доктором права и заклетим адвокатом, стани се у Пешти као одвѣтник, и буде касние, кад се мѣнични законик уведе, као мѣнични билѣжник приставлѣн.

Одвѣтничким своим пословањем препоручи се тако, да га е у вѣчност преселивши се княз Србие Милош Обреновић, кад е из Србие отишао, своим одвѣтником наименовао, коим е поводом многе велике и важне парнице срећно свршио, и имену своме у свим оним странама велику славу прибавио.

Године 1848, кад блаженог спомена митрополит српски Іосиф Раячић народ на скупштину за 1. май позове, буде Стояковић у друштву са іошт едним другом на скупштину су као посланик српског пештанског обштинства послат. И од тога времена почиње нѣгов явни живот и дѣланѣ за државни и народни живот народа, коега е членом био.

Дѣла те майске скупштине позната су. У поставлѣни народни велики одбор, ком управа буде повѣрена, буде такође и Стояковић избран.

Но да неби своим дѣлом и учествованѣм у заключцима тога сабора обћину пештанску у неприлику довео, и може бити опасной каквой одговорности изложио, изступи са другом своим као члан те обштине, из скупштине, и остане ту као приватан човѣк за свою особу, излажући тако себе и свое иманѣ радо оной опасности, од кое е обћину чувао.

Од народног одбора буде за велики славенски конгрес, кои е у исто време у Прагу заказан био, као посланик са іошт друга три друга изабран. Вративши се у Пешту, дозна, да су се у революционалном клубу договарали, да ли да га у Праг пусте, па онда на одговор позову, или да га одмах уапсе, и ради издајства државе под суд ставе. Будући да е іошт едног друга у той опасности имао, посавѣтуе се с њим, шта да раде, и закључивши да у име Бога чине оно, што им као синовима народа српског света дужност чинити налаже, оду обоица недирнути у Праг, будући у гореспоменутом клубу докончано буде, да се претрпе, док се ти српски бунтовници већма обнаже.

У Прагу при конгресу ние Стояковић по примѣру своих сила утицао, а то из тога узрока, што е видио, да исти до никаквог практичног успѣха доћи неће, а нѣгова природа била е скроз и скроз практична. Па зато га и дѣлованѣ тога конгреса толико заузело ние, и он е послѣ неколико дана, іошт пре пуцаня у Прагу са конгреса отишао.

Но ипак е она огромна подоба у коіой се аустриско славенство на том конгресу указало, оно силно море од моралне и духовне снаге, кое се тамо оку за то способном као грдни оцеан отворило, она слава и великолѣпност, коя е слогу и любов тих славенах обасипала, и свой дивотни узор у никад невиђеной, безпримѣрной, чудодивной слици при славенской литургии на тргу св. Вацслава, указала, — све то потресло е чисто практични дух Стояковића яко, яко, и улило му е у душу живу любов к народу и неодољиву волю за исти дѣлати за навѣк. Стояковић е био тим призором потрешен, оснажен, усхиђен, узвишен. Од онога дана постао му е народ узором за коим се тежити, а држава храмом у коем се тому служити има.

Кад е полазио с конгреса, говорио му е вѣрни друг, да неиде у Пешту натраг. Али е Стояковић іошт сувише одвѣтник био: он е само параграфе признавао, пак е мислио, да му люди ништа нахудити не могу, кад параграфи против нѣга невичу. Зато одговори приятелю, да он закона незна, кои би био повредио, и да му зато нико ништа учинити неможе. Бадава е овай напоминио, да закон само у уредним временима влада, да е сад време бурно и чудновато, да су люди све поймове помѣшали, да е страст сѣла на столицу памети, и да у те дане за грѣх и злочинство една мѣра непостои, већ да е едном найцрнѣ издајство, што е другом найчистия грађанска крѣпост. Стояковић га неузхтѣ послушати и оде у Пешту: а тамо га с мѣста ухвате и као политичког кривца под преки суд ставе. Ту е сиромах много страха и ужаса претрпио: али, ма да му е смрт непрестано пред очима развиена стояла, то му ипак неприятельи ни еднога тренућа нису доживили, да би се и найманьим чим понизио био: духовна нѣгова снага остала е неповређена, и судие нѣгови стояли су пред њим као пред вишим судиом, дивећи му се снаги духа, чудећи се бистрини ума, усхиђени богатством знаня њихових закона, узнешени висином нѣгових чувства и ужасавајући се од мисли, да такви духови против њих стое. Ко е прислушкивати могао и смѣо, чуо би чешће како су док су га осуђивали жалостиво придавали: „Kár hogy rácz!“ (штета што е Србин.) Кад помислимо каква е у оно време у Пешти врѣва, разузданост, раздраженост, заслѣплѣност била: онда можемо лако видити, у каквой е опасности живот Стояковићев у то време био.

Но на срећу одустану му гонительи од преког суда, и упуте му парницу на редовити пут правде. Али све еднако у затвору остане: предан вѣри и вольи хонведа, кои су често кроз прозор у нѣгову собу гледали и разговоре чути дали, у коима е за бѣдног сужника доста разлога лежало у сваком часу свой послѣдњи видити.

Послѣ края немајући шест недеља опрости се тога затвора. Србльи заробе у битки код Каћа едног мађарског официра, а овай имајући могућне приятелѣ изради, да га са Стояковићем измѣне.

Домородац дакле наш опрости се тамнице, али онай кои бияше у ню са црном гавранової бои равном косом ушао, изишао е из нѣ с прогрушаном главом: страх и ужас, брига и неволя учине да просѣди.

Кад у Пешти грофа Ламберга убию, поплаши се Стояковић, да у оной буни на нѣга изнова ненападну, те се сакрие у едан за Пожун одређен пароброд, и тако из Пеште утече. Из Беча дође у Карловце, и ту наступи у народном одбору службу предстойника струке православне.

Кад се патриархово управлянѣ сврши, оде Стояковић у Пешту и Беч, и ту га аустриско правительство преко минист. савѣтника Флука у онай повѣренички одбор позове, кои е имао поремећено станѣ ствари у юридичкой администрации у ред поставити.

Тежак и велики био е задатак овога одбора, ер су са порушеном системом донационалном и укинутим начелом авитицитета правна одношеня у Угарской посве поремећена била, пак е особите вѣштине и разборитости требало, да се потрѣба у неправду непретвори, и да непостане оно невольом, што се као прѣка нужда указиваше. У той комисии сѣдили су найзнаменитии аукторитети старе угарске судбености, сѣдиле су знамените силе православства нѣмачкога: но подпуном знанственом познаваню предишавшег станя ствари, дубокой проницателности ума, безпримѣрной бистрини разума, и неодољивой енергии духа код нашега домородца пошло е за руком признанѣ и удивлѣнѣ цѣлог тога знаменитог сбора побудити и придобити. Ти дани били су дани триюмфа за нѣгово надобично знанѣ, изванредне способности, и све надвладајући труд! Мали, ситни, неугледни Стояковић указао се ту као грдни орияшком силом снабдѣвени духовни горостас.

Кад та комисия свой задатак сврши, онда буде Стояковић грофу Сермажу у попечительству правосуђа придѣлѣн; а кад Симоновић у Войводовину послан буде, да струку юридичку у ред доведе, онда нарочито Стояковића измоли, те услѣд тога буде овай на ново полѣ дѣланя пребачен. Труд, кои е Стояковић у овом новом послу положио, неможе се лако поняти; само онай, кои е скоро недокучиву нѣгову радиност познавао, може му тай нов труд оцѣнити, кад му се каже да е и даню и ноћу радио. Неограничено повѣренѣ и непрестано траявше признанѣ вишепохвалѣног Симоновића и ондашнѣг министра правосуђа барона Крауса показую найболѣ и величину труда и каквоћу успѣха ововременог Стояковићевог дѣланя.

За тим постане савѣтником код постоявшег, онда новоуређеног вишег земальског суда у Темишвару. И са овим ступи на оно полѣ државног дѣлованя, на ком се тихим савѣстним и валяним пословањем заслуге прибавити могу, кое истина никакве спольске сяйности неимаю, али већу унутрашню свѣтлост имати могу, него многе друге, кое као комети силним блѣском своим свѣтину у чудо доводе.

У ово време украси га милост Нѣгового царско кралѣвског величанства, наймилостивиег нашег господара и краля, орденом желѣзне круне трећег степена.

У Темишвару нити е био радо, ни дуго. Лако се дае разумѣти, да е том духу, кои бияше окусио сласт дѣлованя на оном мѣсту, гдѣ се пресуђуе, и кои осѣћаше снагу за найвише дѣлованѣ у своме кругу и правцу, несносно било губити дане у оной сфери, у коіой се велике и важне ствари появлюю, али никад оне, кое изванредни дух за себи одређене признае. Године 1856 буде наименован за савѣтника код найвишег судишта у Бечу, и тако оде с радошћу у мѣсто, гдѣ е и радио и живио, и пристойно снаги заниманѣ очекивао.

Заслуге, кое е Стояковић код найвишег судишта себи прибавио, спадаю равним начином у ред оних, кое више грѣю нег што сяю: међу тим то нам на радост служити може, да е по обћем признаню и себи и своме народу образ освѣтлао и на дику служио.

Година 1861. позове га у народни конгрес у Карловце као посланика. Несмѣћи се у обширно излаганѣ упустити, морам само на кратко изложити, да е Стояковић себе том приликом новом славом обасуо. — Онай тихи, скромни, трезни говорник, кои се од обичног говора никад не удалява, ком ни фраза, ни тропус, ни фигура никад у уста не долази, кои се маште слушателя никад недотиче, чувства им никада недира, срце им свакда на миру оставља, ко рекао би и незна за полет, цвѣће, жар, и бою слова, — али при том неумитном логиком духове као желѣзним ланцима окива, неизказаном оштрином мисли све што му на путу стои, као бритким мачем сѣче, коси и обара, невиђеном бистрином разума у едан мах мрак у дан претвара а дубоким изванредним знанѣм свакога запанява и повѣренѣм запаја: онай дивни говорник, ком се на цѣлой слици и по цѣлом животу види, да му е више дѣло него глас, више народ него слава, више заслуга него награда, остаће у вѣчитом, вѣчно сяйном и вѣчно милом спомену свию оних, кои су га том приликом видили, слушали и дивили му се!

Многи, врло многи чланови конгреса тога били су наумили, да му у знак свога найвећега штованя, а уедно и у знак признательства народа, кои их бияше на конгрес послао, златно перо на дар принесу, и то би били и учинили, да се нису надали скором угодном найвишем рѣшеню конгрескога предлога, те су тако то врѣме за згодние, ту прилику за прикладнию држали, да найзнаменитием народном мужу найсяйние признанѣ укажу.

Наставше околности и смрт Ђорђева осуетише ову накану нѣгових политичких приятеля: али много яче него златно перо сияће се нѣгов спомен код приятеля нѣгових и приятеля оних домородаца, кои сав живот и све свое силе добру и срећи и слави народа свога посвете.

Од врховног бечког судишта буде Стояковић послѣ октобарске дипломе к угарском септемвирату премѣштен: но послѣ онога, што смо видѣли да е 1848 године у Пешти претрпио, сваки ће разумѣти, да му ние могућно било у Пешти позиву своме слѣдовати.

Мѣсто тога придобие га угарски канцелар кр. дворской угарской канцеларии.

Изступајући из старога круга дѣловања, добие од Нѣг. Величанства у знак найвише милости, орден Леополда трећег реда.

На овом новом полю прибавио е Стояковић себи нове неумрле заслуге. Време ми забрањуе о тима обширние говорити. Слушательи мои могли су већ из новина разумѣти, да е Стояковић налогу угарског канцелара, да изради предлог о уређеню струке судбене у Угарской, сяйним управо узорним дѣлом одговорио.

Ништа тако желно, ништа тако нестрпљиво чекао, ништа тако жарко желио ние, као да се Войводовина одобри и у живот уведе. Но судба му не даде дочекати, што е чекао, доживити, што е желио. Око почетка месеца новембра т. г. разболи се, а 16. истога месеца престави се.

Какву е чест покойнику Угарска, какву наша канцелария и бечка влада указала, то е свима из новина познато. Колики е и какав е дух у Стояковићу живио, доказуе се найболѣ тим, што е себи и у свом српском и у братском хрватском народу, али уедно и код найзнаменитиих нѣмачких и мађарских државника сяйно припознанѣ стекао!

Овако е живио човѣк, ком су приятельи данас епомен у овом божем храму учинили; ово е радио едан од найзнаменитиих мужева югославенског народа. Заслужио е, да му над хладним гробом сви из срдца повичемо: Хвала ти, драги домородче на твом великом труду! и знам да ће сваки из срдца за мном сад рећи: Лака му земља, вѣчна му памят!

Др. Ј. Субботић.

Издае, уређуе и одговара Дан. Медаковић

Брзотиском Игната Фукса у Н. Саду